

УВОД

Савремена етапа у развоју фразеологије као дела лингвистике карактерише се обраћањем велике пажње на семантику фразеолошких јединица (ФЈ). Фразеологија је важна за проучавање семантичких процеса који су у вези са стварањем нових знакова што, са своје стране, доприноси усавршавању наших знања при изучавању језичког система. Све ово говори о важности и неопходности изучавања овог дела речничког састава језика.

У данашње време изучавају се разни типови ФЈ, истражује се њихова структура, синтаксичке везе. Опширно се проучавају тематски, синонимски и антонимски низови у фразеологији.

Последњих година расте број радова урађених на основу упоредног проучавања ФЈ разних језика. Расте и теоријска и практична потреба за упоређивањем конкретних језичких јединица у условима њиховог функционисања. Утврђивање регуларних функционално-семантичких истоветности међу јединицама два језика условљено је како преводачким, тако методичким потребама.

Знање фразеолошких конструкција подразумева одређени ниво знања језика. За носиоце одређеног језика употреба фразеологизама у свакодневном говору не представља никакав напор, штавише, фразеологизми их окружују од најранијег детињства и питање значења и употребе устаљених израза се и не поставља јер носилац језика интуитивно, на подсвесном нивоу осећа специфику значења и употребе већине фразеолошких израза. Знање ФЈ указује на степен владања језиком. Пред људима који уче неки страни језик јавља се изазов схватања фразеологизама при читању уметничке литературе и њиховој правилној употреби како у говору, тако и при писању.

Фразеолошки фонд одражава стечено искуство човечанства које је кроз многе векове пажљиво посматрало појаве у природи, навике животиња, особености карактера и физичког изгледа човека. Пажљиво посматрајући свет који га окружује човек пројектује прикупљене информације на себе. Називи делова тела, који су се учврстили у фразеологизмима указују на одређене физичке карактеристике, навике и способности човека; називи животиња и поређење са њиховим навикама асоцирају на карактер човека, његове манире и друго.

Најбогатији језички слојеви у фразеологији су: соматизми (називи делова тела), зооними (називи животиња), оритоними (називи птица), флорализми (називи цвећа), етноними (означавање националној припадности), ФЈ са бројевима, фитоними (називи биљака) и др.

Тема овог рада је „Фразеологизми са називима животиња на материјалу руског и српског језика“.

Предложено истраживање је спроведено на материјалу ФЈ које садрже компоненту „зооним“ (од грч. „зоо“ – животиња и „ним“ – име). Под зоонимима у овом раду подразумевају се управо зооними (називи животиња), оритоними (називи птица), ихтионими (називи риба) и називи инсеката. У раду се упоређују ФЈ са зоонимом као компонентом у руском и српском језику.

Називи животиња (зооними) представљају један од најстарији слојева лексике у свим језицима света. У жељи да окарактеризује своје осећаје, стања, спољашњост, човек се упоређивао са оним што му је било најближе – животињским светом. Потврда овог размишљања може се наћи у књизи В.М. Мокиенка „*В глубь поговорки*“: „Ако сву руску фразеологију поделимо по тематским групама, облици из животињског света појављују се више од свих. То је још један доказ да је фразеологија историјско огледало живота заједнице“ [Мокиенко 2005, с. 106]. Због тога се у многим језицима налази велики број фразеологизама, поређења, пословица и изрека са зоонимима у свом саставу.

У овом раду се не испитују ФЈ које у свом саставу имају називе митских, фолклорних као ни бића из бајки (на пример: рус. *Пегас*, *Лиса Патрикеевна*, или срп. ала, аждаја). У раду нису испитани ни устаљени изрази који су, у ствари, професионални термини. На пример: срп. водени бик или рус. *заячая капуста*, *божья коровка*. Очигледно је да су овакви изрази пре свега ускопрофесионални термини, многи од њих су и превод са латинског.

Циљ овог рада је обрада и класификација ФЈ са зоонимима кроз упоредну анализу ФЈ два горенаведена језика. Циљ истраживања условио је извођење следећих задатака:

- Показивање корпуса ФЈ са зоонимима у руском и српском језику.
- Лексичко-семантичку класификација ФЈ.
- Утврђивање присуства или одсуства синонимских или антонимских односа ФЈ у оквиру једног језика и упоређивање синонимских и антонимских низова руског и српског језика.
- Упоредна анализа структурних типова ФЈ

Материјал за истраживање узиман је из једнојезичких и двојезичких руских и српских речника. Основни извор за одабир и касније испитивање ФЈ били су следећи фразеолошки речници: „Фразеологический словарь русского языка“ под ред. А.И. Молоткова, 4-ое издание, Москва, «Русский язык», 1986. и „Frazeološki rječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika“, Josip Matešić, Zagreb 1982.

У раду је анализирано 604 ФЈ. Од тога 226 ФЈ из руског и 378 ФЈ из српског језика. У прилозима су наведен списак руских и српских фразеологизама изабраних у првој етапи рада (прилози I и II).

Основне методе истраживања. Примарна етапа обраде материјала била је бирање ФЈ из основних извора руског и српског језика. Као методе истраживања примењене су системско-структурна метода (тј. спроведена је структурно-семантичка класификација ФЈ) и метода упоредне анализе ФЈ.

Теоријски значај рада је у томе што ово истраживање омогућава „проучавање сличности и разлика у начинима изражавања истих садржајних категорија“ (у нашем случају - формирање устаљених израза са зоонимом као компонентом), као и то да се „дубље разоткрије функционална валентност језика“ [Широкова 1998, 10]. Неопходност утврђивања регуларних функционално-семантичких истоветности проузрокована је како преводилачким, тако и методичким потребама. Теоријски значај рада лежи такође и у даљем изучавању проблема фразеолошке семантике у области упоредне фразеологије.

Практични значај огледа се у могућности примене материјала рада у преводилачком послу, при учењу језика, у посебним курсевима из фразеологије или међукултурне комуникације.

Композиција и структура рада одређене су постављањем циљева, као и истраживачким задацима који су горе већ наведени.

Рад се састоји од увода, три главе у свом главном делу, закључка, као и два прилога са фразеолошким јединицама у руском и српском језику.

У уводу је представљена тема рада, њена актуелност и карактер, представљени су у главним цртама задаци овог рада.

Главни део састоји се од три главе. У првој глави излажу се теоријске основе истраживања, представљају се већ постојећи научни ставови о саставу фразеологије и класификацији ФЈ. Друга глава представља кратак историјски преглед развитка фразеологије у руској и српској лингвистици. Трећа глава резервисана је за анализу прикупљеног материјала.

Хипотеза нашег рада је да су ФЈ за зоонимима у руском и српском језику сличне и да има значајан број еквивалената, као и да оне ФЈ које нису потпуни еквиваленти могу у доста случајева са лакоћом и без додатних објашњења да се разумеју.